

MATEŘSTVÍ

ZÁKLADNÍ RODINNĚPRÁVNÍ STATUS

© Zdeňka Králíčková, 2012

PRAMENY - hmotněprávní

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (č. 2/1993 Sb.)
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.)
- ZÁKON O RODINĚ z. č. 94/1963 Sb., ve znění zejména z. č. 91/1998 Sb.
- ZÁKON O SOCIÁLNĚPRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ z. č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ZÁKON O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM A PROCESNÍM z. č. 97/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ZÁKON O MATRIKÁCH, JMĚNU A PŘÍJMENÍ z. č. 301/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK
 - www.zbp.cz
 - 2. část RODINNÉ PRÁVO

2

PRAMENY - procesněprávní

- OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD z. č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ZÁKON O MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM A PROCESNÍM z. č. 97/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů

3

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z.: České rodinné právo. 3. vyd. Brno: MU, 2006.*
- *Hrušáková, M. a kol.: Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.*

4

MATER SEMPER IN IURE CERTA EST

Iulius Paulus
(přelom 2. a 3. století)

5

KONCEPCE STATUSOVÉHO PRÁVA V EVROPĚ

- Francie, Itálie, Lucembursko:
- Německo, Rakousko, Česko, Slovensko:

- uznání statusu matkou nemanželského dítěte
- rodová pravidla založená na pokrevnosti - matka je dána porodem

6

JUDIKATURA ESLP

- PRÁVO MATKY ZALOŽIT MATĚŘSKÝ STATUS, včetně majetkových důsledků
 - Marckx v Belgium (1979)
 - Evans v UK (2007)
- PRÁVO DÍTĚTE POZNAT SVŮJ PŮVOD
 - Gaskin v UK (1989)
 - Valkenhorst (1994)
 - Odièvre v France (2003)
 - práva dítě znát svůj původ
x práva matky na ochranu soukromého života
 - biologické mateřství x sociální a právní mateřství
 - NEBYL PORUŠEN ČL. 8 !

7

ČR - MATKOU DÍTĚTE JE ŽENA, KTERÁ DÍTĚ PORODILA

§ 50a ZOR

- zakládá absolutní statusový poměr matka a dítě
- významné pro celý právní řád
- bez mateřství nelze určit otcovství
- bez mateřství nelze určit příbuzenství
- kogentní norma
(nelze se od ní odchýlit smluvně ani jednostranně)

8

NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ

- Haderka, J. :
 - Surogační mateřství. Právní obzor, 1986, č. 10;
 - Právní ochrana statusu dítěte narozeného z lékařsky navozeného oplodňování: co je a co není právně přípustné v České republice. Správní právo, 1998, č. 4;
 - Některé právní problémy reprodukční medicíny. Zdravotnictví a právo, 2000, č. 2.

9

NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ - právní úprava

- NÁVRH ZÁKONA O NÁHRADNÍM MATEŘSTVÍ (2010)
 - OSTRÁ REAKCE ODBORNÉ VEŘEJNOSTI
- PŘÍPRAVA ZÁKONA O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH
 - ZOHLEDNĚNÍ FAKTICKÉHO STAVU VE VAZBĚ NA ASISTOVANOU REPRODUKCI
- NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK
 - TERMÍN NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ POUŽÍVÁ
 - PŘEKÁŽKA OSVOJENÍ MEZI PŘÍBUZNÝMI NEPLATÍ, JDE-LI O NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ

10

POROD S UTAJENÍM TOTOŽNOSTI MATKY

- Hrušáková, M., Králíčková, Z.: Anonymní a utajené mateřství v České republice - utopie nebo realita? Právní rozhledy, 2005, č. 2.

11

POROD S UTAJENÍM TOTOŽNOSTI MATKY - právní úprava

- zákon č. 422/2004 Sb. změnil:
 - zákon o matrikách, jménu a příjmení
 - o péči o zdraví lidí
 - veř. zdrav. pojištění
- NIKOLIV § 50a ZOR!!!
- DŮSLEDKY:
 - svobodná, zletilá žena s trvalým pobytem na území ČR může písemně požádat o utajení své totožnosti
 - status: matkou dítěte je žena, která dítě porodí (viz § 50a ZOR)
 - matriční zápis: není uvedena totožnost matky
 - údaje o totožnosti matky jsou zapečetěny v obálce

12

POROD S UTAJENÍM TOTOŽNOSTI MATKY - sporné otázky

- kdy, kým a kde může být obálka otevřena?
- může se matka domáhat dítěte do své péče? kdy nejpozději?
- může se matka domáhat zápisu do matriky?
- jaká jsou práva biologického otce?
- je dítě ihned osvojitelné?
- kdo je zákonným zástupcem dítěte?
- kdo určí jméno a příjmení dítěte?
- může se dítě domáhat určení rodičovství?

13

„BABY-BOXY“

- *Zuklinová, M.:* Několik poznámek k právním otázkám tzv. baby-schránek. Právní rozhledy, 2005, č. 7

14

POJEM, ÚČEL A CÍL

- otvor ve dveřích nebo ve zdi zařízení
- účel: vytvořit veřejnosti přístupné místo se zdravotnickými parametry, do kterého by bylo možné dítě odložit a následně jej umístit do péče lékařů a zachránit tak jeho život
- vedlejší cíl: zajistit anonymitu matky a její beztrestnost
- zřízení a provoz: charitativní organizace, nemocnice a porodnice

15

16

QUESTA FU PER QUATTRO SECOLI
FINO AL 1875
LA RUOTA DEGLI INNOCENTI
SEGRETO RIFUGIO LI MISERIE E DI COLPE
ALLE QUALI PERPETUA SGOCOLRE
QUELLA CARITÀ CHE NON SARRA FORTE

SCHRÁNKY PRO ODLOŽENÉ DĚTI - faktický stav v Česku

- Nadační fond pro odložené děti STATIM (2004)
- Účel: „Zřizování a provoz schránek pro odložené děti, jakož i podpora všech činností s tím spojených. Poskytování pomoci odloženým a opuštěným dětem.“
 - Brněnská nemocnice Milosrdných bratří
 - Gyncentrum Praha-Hloubětín
 - Celkem: 48 (ke dni 6. 3. 2012)

18

MAPKA z 8. 10. 2010

19

SCHRÁNKY PRO ODLOŽENÉ DĚTI - právní stav

- sociálně-právní ochrana dětí je věc státu - věc veřejnoprávní
- je zakázáno vše, co není výslovně dovoleno - čl. 2 odst. 2 Listiny
- § 1 ZSPOD - vymezení účelu a cíle ZSPOD - ochrana práva dítěte na příznivý vývoj
- § 4 ZSPOD - taxativní výčet subjektů vykonávajících soc. právní ochranu dětí
- zřizovatel a provozovatel schránek by musel být osobou pověřenou sociálně-právní ochranou dětí dle § 4 odst. 2 písm. d (§ 48 odst. 2 a 3 !)

20

SCHRÁNKY PRO ODLOŽENÉ DĚTI - sporné otázky

- je dítě z baby-boxu nalezené?
- může se matka domáhat zápisu do matriky?
- kdo je zákonným zástupcem dítěte?
- kdo určí jméno a příjmení dítěte?
- může se matka domáhat dítěte do své péče? kdy nejpozději?
- co když je matka sama nezletilá?
- jaká jsou práva biologického otce?
- může se dítě domáhat určení rodičovství?
- je dítě bezprostředně po odložení osvojitelné?
- jak pomoci dítěti těžce postiženému?

21

ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE

- čl. 7 - právo dítěte na registraci, jméno a příjmení, právo znát své rodiče a právo na jejich péči, je-li to možné
- stát nesmí vytvořit překážky, které by navzdory znemožnily, aby dítě poznalo své rodiče

VS.

- čl. 6 - právo dítěte na život

22

TEST POMĚRNOSTI CÍLE A PROSTŘEDKU

- právo na život nebo právo na registraci a právo znát své rodiče?

- kdo odkládá děti?
 - matka v duševní poruše, nezralá, nezletilá nebo infantilní, matka která nejedná racionálně, nezná volbu, je ve stresu a panice, utajuje těhotenství?
 - matka v sociální tísní nebo přechodné krizi?
- komu lze pomoci komplexní sociální péčí?

23

Policejní prezidium ČR

počet vražd
novorozenců

2000	6
2001	1
2002	1
2003	3
2004	0
2005	0
2006	2
2007	0
2008	1
2009	1

24